

Potočka zijalka

V 7-8 številki 102. letnika Planinskega vestnika je v »Pregledu periodičnega tiska« tudi nekaj besed o življenjepisu J. C. Grossa, objavljenem v 1. delu 111. letnika glasila Carinthia II. Opis njegovega dela v Potočki zijalki, drugo se nas ne tiče, je tendenciozen in deloma neresničen. Podpisani Igor Maher je iz tega članka prevzel in napisal trditev, da je J. C. Gross že v letih 1926–1928 vodil sistematska izkopavanja v jami, in dodal, da to seveda v čudno luč postavlja uradno zgodovino arheoloških raziskav na Slovenskem in vlogo Srečka Brodarja.

Zgodba, kako je S. Brodar opazil kosti ter kopanje in hotel preprečiti ilegalno dejavnost in odnašanje najdb preko državne meje s tem, da bi kosti jamskega medveda sam izkopal in bi prišle v Celjski muzej, je znana in je bila večkrat objavljena (prvič le omenjena že leta 1928, zadnjič leta 1998). Razen nekaj manjših izkopov po jami, ki niso bili registrirani, je J. C. Gross naredil v ozadju jame izkop, ki ne presega mnogo velikosti poskusne sonde. Trditev o sistematičnih izkopavanjih je izmišljena. Izkop je v monografiji narisani v tlorisu ozadja jame (Brodar, S. in M. Brodar 1983, Potočka zijalka, visokoalpska postaja aurignacijskih lovcev – dela 1. razr. SAZU 24, sl. 53, 111) in v tekstu pod risbo je napisano: A je izkop J. C. Grossa. Trditev v Carinthii, da v monografiji Gross sploh ni omenjen, torej sploh ni resnična. Omenjen je, njegovega nezakonitega dela pa ni sva želela ponovno poudarjati, saj večje škode k sreči ni povzročil. Med reševalno akcijo odkrito orodje pračloveka je sprožilo sistematična izkopavanja, ki jim je botal troval takrat veliki J. Bayer z Dunaja in so trajala v osmih letih skupno 291 delovnih dni. Kar zadeva »čudno luč«, pa naj g. Igor Maher pomete pred svojim pragom, uredništvo Planinskega vestnika pa tudi.

Mitja Brodar, Inštitut za arheologijo, ZRC SAZU

Prebiranja članka o J. C. Grossu sem se lotil kot povprečen bralec in ne kot strokovnjak za arheologijo (kar seveda nisem), ob tem pa sem dobil občutek, da je predstavljeni koroški zdravnik imel neko omembe vredno vlogo pri izkopavanjih v Potočki zijalki. Ko sem si nato ogledal, kako je njegovo delo omenjeno v Enciklopediji Slovenije (ki nedvomno velja za neko »vrhovno« referenco), sem lahko le presenečen ugotovil, da nikjer ni niti omenjen. To pa seveda v človeku zaseje dvom, kar se je v zgodovini človeštva vedno izkazalo za koristno in kot gibalno razvoja. Vsekakor dvoma ni pametno pomesti pod predpražnik pred pragom. Koliko je ta dvom utemeljen, bo seveda pokazala zgodovina.

Pometal je Igor Maher.

Četrty zbornik GRS Slovenije

Pavle Podobnik, **90 let Gorske reševalne službe Slovenije**, GRSS pri PZS, 2002.

Gorska reševalna služba Slovenije letos praznuje devetdeset let organizirane pomoči vsem, ki jo v gorah in drugod v naravi potrebujejo. Prav ta nesebična pomoč pogumnih in strokovno usposobljenih reševalcev najbolj odseva iz zbornika, ki ga je izdala GRSS; zbornik je četrti v njeni zgodovini. Sprva sploh ni imela namena, da bi praznovanje pospremila z zbornikom, potem pa je bil pisni odziv s sedemnajstih postaj, kolikor jih deluje v Sloveniji, prav dober. Očitno med reševalci obstajajo tudi peresa, ena bolj statistično naravnana, druga predvsem nagnjena k zapisom doživetij ob reševalnih dejavnostih. Obojega je v zborniku ravno pravišnje mero, zanimiv je tudi seznam vseh reševalnih postaj, posameznih reševalcev in njihovih usposobljenosti.

Pavle Podobnik, ki je zbornik uredil, je v uvodna poglavja (poleg spremne besede obrambnega ministra dr. Antona Grizolda in pred-

sednika PZS Franca Ekarja) dodal kratek oris letošnjih nagrajencev s častnimi znaki Republike Slovenije, ki izhajajo iz vrst gorskih reševalcev (Albin Vengust, Janko Koren, Pavle Šegula in Franci Telcer), prav tako je priložen seznam nagrajencev same GRSS. O prehojenih devetdesetih letih GRSS, o njeni dejavnosti in o statističnih izsledkih (obširno poročilo je bilo objavljeno kot priloga letošnji junijski številki PV) pišejo različni avtorji – znani gorski reševalci in pisci, dosedanja načelnik GRSS Dušan Polajnar pa podaja izčrpno poročilo o opravljenem delu. Literarno dejavnost med reševalci predstavijo kar sami avtorji knjig: Pavle Oman Osnovno tehniko GRSS, Pavle Šegula Križemkražem po gorah in France Malešič Zgodovino reševanja v gorah nad Kamnikom. Zatem sledi pregled postaj GRSS in prispevkov, ki so jih poslale. Med njimi je nekaj prav zanimivih opisov reševanja, iz katerih jasno odseva vsa človekoljubna dejavnost, ki jo reševalci opravljajo, ne glede na čas, vreme ali ponesrečence. Sam zbornik je sicer manj obsežen kot prejšnji, pa vendar lepo zaokrožuje pomembno obletnico. Ob vsem trudu pa je, kot kaže, zmanjkalo časa še za jezikovni pregled besedil. Za isto obletnico bo prav gotovo drugače.

Hkrati z zbornikom je v organizaciji kranjskogorske postaje GRS

izšla drobna knjižica, ki vsebuje literarne prispevke slovenskih osnovnošolcev, nagrajene na natečaju ob devetdesetletnici GRSS. Nekatere od teh prispevkov smo in še bomo objavili tudi v PV. Notranji del knjižice pa prikazuje nagrajene Fotografije z razpisa na temi Gorsko reševanje in Gore in človek – nekatere od teh fotografij so našle mesto tudi v PV. Če zaokrožimo – reševalci ne le pomagajo, pač pa tudi pišejo, fotografirajo, in kar je najpomembnejše – njihovo delo je, vsaj po natečaju sodeč, znano in cenjeno. Zato se vrste reševalcev tudi lepo polnijo z mladimi. Da bi le imeli čim več preventivnega dela in vaj, pa malo reševanja.

Marjan Bradeško

Zgodovina reševanja v gorah nad Kamnikom

France Malešič s soavtorji, **Ob devetdesetletnici Gorske reševalne službe Slovenije in osemdesetletnici postaje Gorske reševalne službe Kamnik**, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, 2002.

Kamniški konec se je obogatil z odličnim prikazom zgodovine gorskega reševanja v svojih gorah, prikazom, ki je hkrati pomemben prispevek k zgodovini slovenskega planinstva in nič manj k splošni krajevni kamniški zgodovini. Kot avtorji so navedeni France Malešič, Cene Griljč, Vlasto Kopač, Miro Štebe in Tone Škarja, vendar je javna skrivnost, da je glavni avtor France Malešič, ki je sestavke uskladi in delo zaokrožil v harmonično celoto, tako da se je podpisal tudi kot urednik. Po pravici se zato knjiga v prijateljskih krogih imenuje preprosto kar Malešičeva knjiga. Razumljivo, da je bila pri nastanku tega kompleksnega dela udeležena še vrsta sodelavcev, omenjen naj bo slikar Maks Koželj, dolgoletni načelnik kamniške reševalne postaje, čigar sliki Kamniška Bistrica ter Kočna in Grintovec lepšata obe

platnici. Knjiga je izšla v zbirki Med gorskimi reševalci. Ne da bi bilo to posebej omenjeno, ohranja ta zbirka spomin na jeseniškega reševalca Cirila Pračka, dosmrtno zapisanega smučanju, alpinizmu in reševanju v gorah, ki je svojo prvo knjigo naslovil s temi besedami: »Med gorskimi reševalci«, in tako nenadejano sprožil začetek reševalske knjižne zbirke. Malešičeva knjiga, zajetna kronika skoraj petstotih strani, je v tej zbirki četrta.

Ko človek posrka duha te knjige, ko se nagleda davnih osivelih slik izpred sto let in več in se na žalost spričo nepreklicnih izgub dragocenih življenj, pa nazadnje zaradi obupne nemoči prekrije prizadevost z nekim izkrivljenim izgovorom, kot je to znala že lepa Vida, namreč z vprašanjem, ali se bo našel kdo, ki bo razširil kamniška obzorja na Jezerško, Solčavo, Mojstrano, Bohinj, Kranjsko Goro, Bovec. Saj ne, da bi v tistih krajih manjkalo kroničnih zapisov, Mojstrana se lahko celo pohvali s prizadevnimi muzejem, le današnja sla po sumaričnosti kliče po žlahtnih, zaokroženih in zaključenih monografijah. Malešičeva knjiga je videti zgled in zastavonoša.

Tla nam seveda spodnaša stara evangelijska izjava: »Dela je veliko, delavcev pa manjka.« Pisati kroniko je namreč ekstremno drugače kot pisati proste verze. Pesnik se v poletu svobodne domišljije lahko koplje v najbolj vratolomnih metaforah in si lahko privoščijo svobodo izmišljenega govora do skrajnih jezikovnih meja, pisec kronike pa leta in leta preklada zamudne arhive, da jim izpraska zanesljive datume in imena, in še je pogosto na robu tveganja, da se mu bo z enim nekoliko vegastim podatkom izmaknil vogelni kamen zaupanja pri bralcih.

Ko smo že pri takih nasprotnih skrajnostih, kot sta stroga Faktografska kronika in svobodno verzifikatorstvo, se nam vsiljuje vprašanje, ali se naši skrajnosti nemara vendarle vsaj malo stikata. (»Extrema se tangunt!« pravijo latinski učbeniki.) Resnično, naša knjiga ni

brez poezije. Obsega lep razpon od epske tragike do komedijantske nabritosti. Zaradi epske tragike se poročila o nesrečah berejo skoraj kot napeta kriminalka. Hudo je le, da je vse tako kruto res. Literatura namreč ostaja fikcija, domislek, četudi postreže tu in tam s kakim truplom. Naša trupla pa so resnična. Ta resnica, ta neizogibnost, ta nepreklicnost, ta dotolčenost je nad poezijo, ureže nas do srca. Kronika ni literarni domislek, ni Agatha Christie, zastoj trepetamo na začetku zgodbe, da se morda nazadnje le dobro izteče.

In če je tako, da nazadnje umeriš, pa naj se smeješ ali jokaš, ali ni bolj Pantovsko ali vsaj pišmevuharsko, če se poslednji obiskovalci, malo komedijantsko zarezliš tje v brk? Saj kako je že pravzaprav s pravo, globoko komedijo? Ali se tam na dnu, tam v najglobljih človeških temnih ne drži tudi ta za roko svojega skrajnega nasprotnega ekstrema, tragedije? Ali ni že od rojstva človeške zavesti znano, da se isti stvari eden smeje, ko se drugi joka? Ali ne rečemo v vsakdanjem govoru, da »iz heca lahko kar hitro res rata«? V čem je torej razlika med komedijo in tragedijo? Med resničnim reševanjem razbitega trupla iz stene in reševalsko potegavščino?

V knjigi najdemo, za razvedrilo, za oddih, poleg kronični vestno zapisanih tragičnih zgodb, tudi dve reševalski komediji. Šlo je za silno resno reševanje navideznega ponesrečenca, ki je potem, ko so ga spravili iz stene, vstal z nosil in se lepo zahvalil za zastojnski prenos. Potegavščina, bolj slepa akcija, kot so rekli tovrstnim vajam, seveda ni bila brez soli. Organizatorji vaje, ki so edini vedeli, da gre za namišljeno ponesrečenca, so namreč s pozivom na akcijo preskusili, kako hitro je mogoče sestaviti moštvo in izpeljati reševanje. Glede na stensko prepadnost, glede na krušljivost in padajoče kamenje vaja nikakor ni bila brez nevarnosti. Iz hecnega začetka je lahko »natalo preklemansko res«, nabrita komedija bi se po